

LEKTIER OG LEKTIESTØTTE I FORANDRING

ADAM VALEUR ASKJÆR-HANSEN, CAND.PÆD. I GENEREL PÆDAGOGIK, AFDELINGSLEDER PÅ GRØNVANGSKOLEN I VEJEN OG KONSULENT

Den tid, eleverne bruger på lektiearbejde, om det er i hjemmet eller i lektiecaféen på skolen, skal bruges med omtanke. For hvad er det egentlig, vi ønsker, at eleverne skal lære, når de arbejder med lektierne? Tilrettelæggelse af lektiearbejde og lektiestøtte bør tage udgangspunkt i en snarlig afklaring af, hvad lektiearbejdets egentlige formål er. Herefter kan det drøftes, om lektiearbejdet kan tilrettelægges, således at det lever op til formålet.

Formålet med lektier?

Hvad er formålet med lektier? Et spørgsmål, alle undervisere bør stille sig selv, når lektier tilrettelægges som en del af læringsarbejdet, og et spørgsmål, som alle skolebestyrelser burde drøfte.

Grundlæggende handler det om, at arbejdet med lektier skal understøtte den fagopdelte undervisning, således at eleven kan få et større udbytte af selve undervisningen. Ud fra denne forståelse kan der skelnes mellem på den ene side: Træning af skolefaglige færdigheder og på den anden side: Selvledelseskompetencetræning.

- Formålet med at eleven arbejder med lektier er at træne elevens kundskaber og færdigheder.
- Formålet med at eleven arbejder med lektier er at træne og lære eleven at planlægge og organisere sin tid samt at udvikle gode arbejdsvaner, selvdisciplin og selvindsigt i læring.

Undervisere og forældre skal have for øje, at "traditionelle lektier", som har fyldt en stor del af børns liv de sidste 50 år, empirisk set ikke bidrager til øgede kundskaber og færdigheder, selvom det betragtes som formålet. Nogle elever vil måske profitere af lektiearbejde i nogle fag og på nogle klassetrin, andre

ikke, nogle elever vil demotiveres af arbejdet, de vil have negativt udbytte af arbejdet i skolen, andre ikke. Spørgsmålet om, hvornår lektiearbejdet egentlig giver hvilket udbytte og hvorfor, er uhyre komplekst. Det er muligt at skele til store udenlandske undersøgelser (metareviews), der kan give pejlemærker desangående, skele til andre udenlandske undersøgelser, der skal fortolkes ind i danske sammenhænge, hvis de skal give mening og være brugbare (Cooper, 1989; Cooper et al., 2006), men vi har ingen relevante danske undersøgelser at forholde os til.

Hvad er formålet med lektier? Et spørgsmål, alle undervisere bør stille sig selv, når lektier tilrettelægges som en del af læringsarbejdet, og et spørgsmål, som alle skolebestyrelser burde drøfte.

Det er problematisk, at danske lærere og andre fagfolk ikke har valid forskning omkring lektier til rådighed, specielt i den nuværende produktorienteringsdiskurs, hvor der i høj grad fokuseres på hvilke læringsprocesser, der giver læringsudbytte, hvilke der ikke gør og hvorfor. Lærere kan således ikke svare på det simple og ofte stillede forældrespørgsmål: "Lærer mit barn noget af den type lektiearbejde?"

Det almindidaktiske vidensgrundlag kan selvfølgelig hjælpe os (Meyer, 2005; Hattie, 2012). Udbytterig undervisning indeholder en række delelementer, som man må forvente, at udbytterigt lektiearbejde på mange områder også bør indeholde. I det lys må det antages, at udbytterigt lektiearbejde opfylder nedenstående kriterier (Hansen, 2009):

- Der er synlige og tydelige læringsmål for lektieopgaverne, og det tilrettelægges således, at eleven vil kunne se progression i egen udvikling, når der kontinuerligt arbejdes med opgaverne.

- Arbejdet giver, i et eller andet omfang, mening for eleven, fx er det meningsfuldt, når lektiearbejde bruges i den efterfølgende undervisning, eller der er anden sammenhæng mellem selve undervisningen og lektiearbejdet.
- Lektiearbejdet er differentieret således, at opgaven giver eleven en passende udfordring, både hvad angår kompleksitet og omfang. Lektiearbejde skal tilrettelægges som læringstræning og skal i princippet kunne klares på egen hånd af eleven.
- Der er variation i typer af lektieformer.
- Læreren har kendskab til elevens træningskompetencer, således at den træningsform, der udgør lektien, er udbytterig for eleven.
- Der gives altid feedback og evt. feedforward på lektiearbejdet.

Det er problematisk, at danske lærere og andre fagfolk ikke har valid forskning omkring lektier til rådighed, specielt i den nuværende produktorienteringsdiskurs, hvor der i høj grad fokuseres på hvilke læringsprocesser, der giver læringsudbytte, hvilke der ikke gør og hvorfor.

Afsluttende, og måske det vigtigste delelement, er lærerens autenticitet, hans relationelle kompetencer og evne til, sammen med klasse teamet, at udvikle et positivt læringsmiljø. I denne optik skal læreren i sit didaktiske arbejde reflektere over, hvilke dele af hans autenticitet, sociale kompetencer og ledelseskompetencer (Plauborg, 2010), der har indflydelse på elevens læring i lektiearbejdet.

Støtte fra forældrene

Lektieforældrestøtte kan ansues som direkte støtte og indirekte støtte.

Indirekte støtte handler om spontan hjælp, opmuntring, organisering og dialog omkring lektiearbejdet og skolearbejdet. Barnet træffer selv afgørelser i lektiearbejdet, og forældrene er på sidelinjen.

Den direkte støtte, hvor støttepersonen tager direkte del i lektiearbejdet. Dvs., at støttepersonen sammen med barnet udfører barnets lektier eller dele af barnets lektier, forklarer metoder fx grammatikmetoder, regnearter etc.

Der er ingen forskning, der viser, at direkte forældrestøtte er gavnligt for barnets udbytte af skolearbejdet. Nogle forældre vil selvfølgelig være i stand til at hjælpe og forklare metoder på en måde, der motiverer og støtter barnet, men desværre bidrager den type støtte ofte til konflikter mellem forældre og barn. Den mere indirekte støtte anses derimod som fremmede for barnets motivation og selvledelseskompetencer.

Nogle forældre sætter lighedstegn mellem læring og lektier, og de forventer, at deres barn skal have mange lektier, som forældrene måske har erfaring med fra deres egen skoletid. Jeg har været i kontakt med undervisere, der har oplevet forældre, der favoriserer undervisere, der giver mange lektier, og omvendt betragter undervisere, som ikke anvender lektier i undervisningen som "dovne og inkompetente", da motivet for de manglende lektier anses for at være udtryk for underviserens manglende lyst og tid til at give feedback på arbejdet. Dette kan presse nogle undervisere til at anvende lektier, der ikke er didaktisk gennemtænkte og derfor ikke bidrager til elevens læring, simpelthen for at tilfredsstille forældrene.

Der er ingen forskning, der viser, at direkte forældrestøtte er gavnligt for barnets udbytte af skolearbejdet. Nogle forældre vil selvfølgelig være i stand til at hjælpe og forklare metoder på en måde, der motiverer og støtter barnet, men desværre bidrager den type støtte ofte til konflikter mellem forældre og barn. Den mere indirekte støtte anses derimod som fremmede for barnets motivation og selvledelseskompetencer.

Forskningen viser, at forældres engagement i børnenes skole og skolearbejde har relativ betydning for, om børnene får et højt udbytte af undervisningen (Desforges, 2003). Det understøtter undervisningen, at forældrene dagligt samtaler med barnet om fag og de arbejdsprocesser, der foregår i skolen. At barnet genkalder sig delelementer af læringsarbejdet og repeterer det for forældrene, hjælper barnet til at huske og forstå. I en sådan daglig skolefagssamtale vil barnet måske endda få nye indtryk og idéer, der kan supplere læringen i skolen, og vil ofte give barnet motivation for det videre læringsarbejde. Samtalerne

i hjemmet kan tage udgangspunkt i et stykke konkret lektiearbejde, som barnet sidder med, bøgerne eller kladdehæftet i tasken eller læringsmålene, der er skrevet i ugeplanen. Nogle skoler er i den forbindelse opmærksomme på at sende billeder hjem fra undervisningen eller gør det til en del af læringsarbejdet, at eleverne tager billeder af arbejdsprocesser og produkter på deres mobiltelefon, og eleverne får til opgave at fortælle forældrene om læringsmål og arbejdsproces ud fra billederne. Dette gør det lettere for forældrene at få skabt den vigtige skolefaglige dialog og kan give god indsigt i deres barns læringsaktiviteter.

I den forbindelse kunne det være oplagt, at skolernes pædagogiske udvalg fik drøftet, hvorvidt det er muligt at tilrettelægge undervisning, der giver eleverne lyst til at fortælle/gengive deres arbejde, læring og oplevelser, når de kommer hjem til deres forældre. Og hvorvidt det er muligt at tilrettelægge undervisning, der giver eleverne mulighed for at vise deres forældre, hvad de lærer (video, lyd, foto etc.). Der lanceres for nærværende flere metodikker, der kunne supplere og perspektivere ovenstående, bl.a. Flipped classroom.²

Der er ingen forskning, der viser, at direkte forældrestøtte er gavnligt for barnets udbytte af skolearbejdet. Nogle forældre vil selvfølgelig være i stand til at hjælpe og forklare metoder på en måde, der motiverer og støtter barnet, men desværre bidrager den type støtte ofte til konflikter mellem forældre og barn. Den mere indirekte støtte anses derimod som fremmede for barnets motivation og selvledelseskompetencer.

I takt med de nye lektieformer kombineret med det, at nogle elever har besluttet færre lektier med hjem, pga. lektiecaféordningerne, oplever en del forældre, at de har mistet følingen med deres barns skolearbejde.

Skolerne må derfor have for øje at en del forældre:

- ønsker indblik i, hvad der foregår i skolen, herunder ugeplaner med læringsmål.
- ønsker at kunne følge med i deres barns faglige progression.
- ønsker at kunne bidrage til deres barns faglige udvikling og progression.

Folkeskolereformens bebudede lektiecafé-/for dybelsescaféordning må betragtes som understøttende undervisning. Tiltaget er desværre kommet skævt i gang nogle steder, da landets folkeskoler ikke har fået klarlagt, hvad formålet med ordningen i bund og grund er, med andre ord: Hvad er en lektiecafé, og hvad skal den indeholde, hvis den skal understøtte elevens læring. Beskrivelsen af formålet med disse lektiecaféer begynder selvfølgelig først at blive rigtigt komplekst, når ovenstående betragtninger (at traditionelt lektiearbejde i empirisk forstand antageligvis ikke giver eleven et højere fagligt udbytte) tages i betragtning. For hvordan etableres der et lektielæringsmiljø, der giver udbytte, når grundlaget,

som ordningen bygger på, i bund og grund ikke giver udbytte?

En del af lektiearbejdet bliver, efter folkeskolereformens ikrafttrædelse, nu udført på skolen og vil i et vist omfang frigøre nogle forældre for daglige kampe omkring lektier, mens andre forældre betragter tiltaget som umyndiggørende, da de umiddelbart får sværere ved at følge barnets progression samt deltage i udfærdigelsen af deres barns skriftlige lektieopgaver.

Hvis lektiecaféer/for dybelsescaféer efter næste folketingsvalg bliver ændret til reel, understøttende undervisningstid, som frit kan placeres i løbet af skoledagen, åbnes der for nye perspektiver. Tiden kunne således bruges som decideret for dybelsestid, hvor eleverne kan arbejde videre med et stykke arbejde, der er blevet tildelt i den fagopdelte undervisning, og efter for dybelsestidens vil eleven kunne få feedback af den lærer, der har stillet opgaven. En sådan arbejdsproces kan ikke kaldes "lektiearbejde", men snarere selvstændigt læringsarbejde som en del af undervisningen.

Selvledelse og selvorganisering

Hvis formålet med elevens arbejde med lektier er at træne og lære eleven at planlægge og organisere sin tid samt at udvikle gode arbejdsvaner, selvdisciplin og selvindsigt, er der ingen tvivl om, at forældrene kan få en betydelig rolle. I lyset af Hatties undersøgelser (Hattie, 2009) må disse kompetencer, der samlet kan benævnes elevens selvledelseskompetencer, anses for særdeles vigtige.

Opnår eleven forståelse for egne læreprocesser, vil elevens udbytte af undervisningen øges (Hattie, 2009; 2012). At have selvledelseskompetence betyder, at eleven er god til at planlægge og gennemføre opgaver på egen hånd og kan bl.a. kan opnås igennem kvalitativ dialog (i skolen og i hjemmet) omkring mål og arbejdsprocesser i skolen og i fordybelsesarbejde/lektiearbejde.

En elev, der har kompetence til selvledelse, kan ud fra det aktuelle modningsniveau:

- Koordinere aktiviteter og arbejdsopgaver, herunder skole- og lektiearbejde og fritidsaktiviteter/fritidsarbejde.
- Organisere materialer (analoge og digitale, hjemme og i skolen).
- Ud fra indsigt i egne læringskompetencer etablere en arbejdsplads, som passer til elevens læringsstil.
- Kende egne fagkompetencer og læringsmål inden for folkeskolens forskellige fagområder.
- Kunne notere lektier og arbejdsopgaver i en elektronisk kalender og planlægge og gennemføre arbejdsprocesser på egen hånd.
- Kunne "sætte sig op" til et stykke skolearbejde og forstå, hvorfor skolearbejde er vigtigt, og prioritere det.

Skole og hjem bør koordinere, hvordan elevens selvledelseskompetencer trænes og udvikles, og som supplement til dette vil det være gavnligt, at skolerne udarbejder en progressionsplan med mål handletiltag omkring elevens selvledelseskompetencer, der beskriver specifikke indsatsområder på de forskellige årgange.

Støttee arbejde omkring læsning i hjemmet

De fleste folkeskoler opfordrer som en del af skolens læsestrategi til, at eleverne dagligt læsetræner i hjemmet. Læsetræningens positive læringseffekt er uden tvivl velbelyst, hvis børn skal blive hurtige og

sikre læsere, kræver det bl.a. træning. Nogle skoler opfordrer eleverne til at læse 10-15 min. derhjemme, andre 20 minutter. Nogle skoler sørger for, at eleverne har passende (sværhedsgrad) bøger med hjem og laver læsekontrakter, andre skoler beder forældrene om, at de skal sørge for, at deres barn har en bog, som de får læst i. Der er ingen tvivl om, at kvaliteten af læsetræningslektier på en del skoler skal drøftes, så alle elever får et passende udbytte af læsetræningsarbejdet.

Den hjemlige læsetræning kan dels give forældrene indsigt i barnets faglige progression og dels give forældrene mulighed for at etablere en faglig dialog med deres barn. Men ofte ved forældrene ikke, hvordan de skal læse med deres barn, så barnet får et højt udbytte af læsetræningsarbejdet. Der er stor forskel på, om det er en skønlitterær tekst, barnet læser, og som der skal spørges ind til, eller om det er en fagtekst. Forældre behøver med andre ord instruktion i, hvordan læsetræningssituationen gribes an, herunder hvordan der skabes gode læserutiner i hjemmet, samt hvordan der skabes en dialog omkring det læste, der fremmer elevens læsekundskaber.

Det ville hjælpe mange forældre, hvis skolernes læsevejledere udarbejdede forældreanvisninger inden for samtlige læseområder og læseniveauer, således at forældrene kan få kendskab til korrekt læsetræningsstøtte.

Forældreanvisninger, der anviser korrekt støtte i andre fag, ville selvfølgelig også kunne hjælpe forældrene. (Hansen, 2010)

Forskning efterlyses

Der har på det seneste været en heftig debat omkring lektier, lektiecaféordninger, lektiestøttebureauer, forældre der kommer på skolebænken for at kunne hjælpe deres børn med lektier m.m. Store dele af debatten og tiltag omkring lektier hviler ikke på et videnskabeligt grundlag. Med andre ord: Der er ingen, der ved, om traditionelle lektier, forskellige lektiecaféordninger, lektiestøttebureauer m.m. har en reel indflydelse på elevernes læring i de forskellige fag. Vi ved hvilke kriterier, der skal være på plads, hvis en given undervisning skal være udbytterig, og den viden skal vi selvfølgelig bruge, når vi tilrettelægger lektie- og læringsarbejde og støtte til lektiearbejde. Fremadrettet er der brug for fag- og arbejdsprocesspecificeret dansk forskning på området, så ledere, lærere og støttepersoner ikke behøver at handle ud fra svært tilgængelige udenlandske lektieundersøgelser, almenidaktisk forskning og metareviews.

Litteraturliste

Cooper, H. (1989). Synthesis of research on homework. *Educational leadership*.

Cooper H., Robinson, J. C., & Patall, E. A. (2006). *Does Homework Improve Academic Achievement? A Synthesis of Research, 1987-2003*.

Cooper, H. (2007). *The Battle Over Homework*. Sage Pubns.

Desforges, C. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. Queen's Printer.

Hansen, A. V. (2009). *Lektier i den danske folkeskole*. Aarhus Universitet, DPU.

Hansen, A. V. (2010). *Lektier og forældre støtte*. Forlaget Unge Pædagoger.

Hattie, J. (2009). *Visible Learning*. Routledge.

Hattie, J. (2012). *Synlig læring*. Dafobo.

Kohn, A. (2006). *The homework Myth*. Da capo Press.

Meyer, H. (2005). *Hvad er god undervisning?* Gyldendals Lærebibliotek.

Olsen, F. B. (2010). *Lektielæsningens betydning for gymnasieelevers læreprocesser*. Syddansk Universitet.

Plauborg m.fl. (2010). *Læreren som leder*. Hans Reitzels Forlag.

Robinson, V. (2015). *Elevcentreret skoleledelse*. Dafolo.

-
- 1 Ikke-differentierede skolearbejdsopgaver, som eleven principielt skal udføre på egen hånd. (Dvs. uden tilstedeværelse af underviseren, der har stillet opgaven, men eventuelt med hjælp fra en støtteperson (fx en forælder)).
  - 2 Metoden *Flipped Classroom* handler om at tilrettelægge undervisningen således, at eleverne forbereder sig til læringsarbejdet uden for skolen, typisk ved at se en video (over nettet), der omhandler det, der skal læres, for efterfølgende at skulle arbejde med det i skolen.